GENERALINIO ADVOKATO
NILS WAHL IŠVADA,
pateikta 2016 m. balandžio 21 d.[1]

Byla C-221/15

Openbaar Ministerie
prieš
Etablissements Fr. Colruyt NV

(Hof van beroep te Brussel (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Direktyva 2011/64/ES — Apdorotam tabakui taikomi akcizai — Apdoroto tabako mažmeninė kaina — Akcizo banderolė — Mažiausios kainos — Laisvas prekių judėjimas — Kiekybiniai apribojimai — SESV 101 straipsnis“

1. Praėjus keturiems dešimtmečiams po pirmosios direktyvos dėl apdoroto tabako gaminiams taikomų akcizų suderinimo[2] priėmimo kelia nuostabą tai, kad Teisingumo Teismas vis dar turi aiškinti jos nuostatas, išdėstytas naujausioje šiuo klausimu priimtoje direktyvoje[3].

2. Tačiau, kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimų, dėl nacionalinių priemonių, kuriomis reguliuojamos tabako gaminių kainos vidaus rinkoje, suderinamumo su ES teise vis dar kyla sunkumų ir reikia aiškinimo. Tie sunkumai susiję ne tik su pirmiau minėtos direktyvos nuostatomis, bet ir su ES taisyklių dėl laisvo prekių judėjimo ir laisvos konkurencijos taikomumu toms nacionalinėms priemonėms.

3. Šioje byloje Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti, ar nacionalinės teisės aktas, nagrinėjamas pagrindinėje byloje, suderinamas su Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalimi, SESV 34 straipsniu ir SESV 101 straipsniu, taikomu kartu su ESS 4 straipsnio 3 dalimi.

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — Ta direktyva buvo 1972 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 72/464/EEB dėl kitų nei apyvartos mokesčių, kurie turi įtakos apdoroto tabako suvartojimui (1972 m. specialusis OL leidimas anglų k. (I), p. 3).

3 — 2011 m. birželio 21 d. Tarybos direktyva 2011/64/ES dėl akcizų, taikomų apdorotam tabakui, struktūros ir tarifų (toliau – Direktyva 2011/64) (OL L 176, 2011, p. 24).

I – Teisinis pagrindas

A – *Direktyva 2011/64*

4. Direktyva 2011/64 yra kodifikuota trijų ankstesnių direktyvų dėl apdoroto tabako gaminių apmokestinimo [4] redakcija.

5. Direktyvos 2011/64 3, 9 ir 10 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(3) Vienas iš Europos Sąjungos sutarties tikslų yra palaikyti ekonominę sąjungą, kuri savo savybėmis būtų panaši į vidaus rinką, kurioje veiktų sveika konkurencija. Kalbant apie apdorotą tabaką, šio tikslo įgyvendinimas reiškia, kad šio sektoriaus produktų suvartojimui įtakos turinčių mokesčių taikymas valstybėse narėse neturi iškreipti konkurencijos sąlygų ir trukdyti laisvam produktų judėjimui Sąjungoje.

<…>

(9) Kiek tai yra susiję su akcizais, struktūrų derinimas visų pirma turi užtikrinti, kad, taikant mokestį, nebus iškreipta konkurencija tai pačiai grupei priklausančiose atskirose apdoroto tabako kategorijose ir, atitinkamai, bus įgyvendintas valstybių narių nacionalinių rinkų atidarymas.

(10) Konkurencijai būtini poreikiai apima laisvai formuojamų kainų sistemą visose apdoroto tabako grupėse.“

6. Pagal Direktyvos 2011/64 1 straipsnį tame teisės akte nustatomi bendrieji akcizo, kurį valstybės narės taiko apdorotam tabakui, struktūros ir tarifų derinimo principai.

7. Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Gamintojai arba, prireikus, jų atstovai ar įgaliotieji tarpininkai Sąjungoje ir tabako importuotojai iš trečiųjų šalių gali laisvai nustatyti maksimalią mažmeninę kiekvieno savo produkto pardavimo kainą kiekvienai valstybei narei, kurioje atitinkami produktai turi būti išleisti vartojimui.

Tačiau pirma pastraipa neriboja teisės įgyvendinti nacionalinės teisės normas dėl kainų lygių kontrolės arba nustatytų kainų laikymosi, jeigu minėtosios normos neprieštarauja Sąjungos teisės aktams.“

B – *Belgijos teisė*

8. 1977 m. sausio 24 d. Įstatymo dėl vartotojų sveikatos apsaugos, kiek tai susiję su maisto ir kitais produktais (*Wet 24 januari 1977 betreffende de bescherming van de gezondheid van de gebruikers op het stuk van de voedingsmiddelen en andere producten* [5], toliau – nagrinėjamas įstatymas), 7 straipsnio 2a dalies 1 punkte nustatyta:

„Draudžiama reklamuoti tabaką ir remti tabaku ar iš jo pagamintais ir panašiais gaminiais, toliau vadinamais tabako gaminiai.

4 — 1992 m. spalio 19 d. Tarybos direktyva 92/79/EEB dėl mokesčių, taikomų cigaretėms, derinimo (OL L 316, 1992, p. 8; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 13 t., p. 202); 1992 m. spalio 19 d. Tarybos direktyva 92/80/EEB dėl mokesčių, taikomų kitam nei cigaretės pramoniniam tabakui, derinimo (OL L 316, 1992, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 13 t., p. 204) ir 1995 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 95/59/EB dėl kitų nei apyvartos mokesčių, kurie turi įtakos apdoroto tabako suvartojimui (OL L 291, 1995, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 9 sk., 1 t., p. 283).

5 — *Moniteur belge*, 1977 m. balandžio 8 d., p. 4501.

Reklama ir rėmimu laikytinas bet koks informacijos pateikimas ar veiksmai, kuriais tiesiogiai ar netiesiogiai, neatsižvelgiant į vietą, priemonę ar taikomus metodus, siekiama skatinti pardavimą.“

II – Faktinės aplinkybės, procesas ir pateikti klausimai

9. *Etablissements Fr. Colruyt NV* (toliau – *Colruyt*) Belgijoje eksploatuoja kelis prekybos centrus.

10. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, *Colruyt* prekiavo įvairiais tabako gaminiais už vieneto kainą, mažesnę nei nurodytoji gamintojo arba importuotojo pritvirtintoje akcizo banderolėje, kai kuriems tabako gaminiams vienu metu taikė tam tikrą laikotarpį galiojančią bendrą nuolaidą ir nuolaidą dėl kiekio ir siūlė bendrą nuolaidą jaunimo judėjimų nariams. *Openbaar Ministerie* (prokuratūra) nuomone, taip *Colruyt* pažeidė nagrinėjamą įstatymą, nes, be kita ko, parduodant tabako gaminius už mažesnę nei nurodytoji banderolėje kainą tiesiogiai arba netiesiogiai siekiama skatinti tų gaminių pardavimą.

11. *Correctionelle rechtbank te Brussel* (Briuselio baudžiamasis teismas) nustačius pažeidimą, jo sprendimas apeliacine tvarka buvo apskųstas *Hof van beroep te Brussel* (Briuselio apeliacinis teismas).

12. Tame teisme *Colruyt* tvirtino, jog draudimas taikyti mažesnes nei nurodytosios akcizo banderolėje mažmenines kainas nesuderinamas su ES teise, t. y. su Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalimi, SESV 34 straipsniu ir SESV 101 straipsniu, taikomu kartu su ESS 4 straipsnio 3 dalimi.

13. Kilus abejonių dėl tų nuostatų aiškinimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Direktyvos 2011/64/ES 15 straipsnio 1 daliai, siejamai ar nesiejamai su 2000 m. gruodžio 7 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsniais, prieštarauja nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią mažmenininkams nustatyta pareiga laikytis minimalių kainų ir draudžiama tabako gaminiams taikyti mažesnę kainą nei kaina, kurią gamintojas ar importuotojas nurodė ant fiskalinės [akcizo] banderolės?

2. Ar SESV 34 straipsniui prieštarauja nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią mažmenininkams nustatyta pareiga laikytis minimalių kainų ir draudžiama tabako gaminiams taikyti mažesnę kainą nei kaina, kurią gamintojas ar importuotojas nurodė ant fiskalinės [akcizo] banderolės?

3. Ar [ESS] 4 straipsnio 3 daliai[6], siejamai su SESV 101 straipsniu, prieštarauja nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią mažmenininkams nustatyta pareiga laikytis minimalių kainų ir draudžiama tabako gaminiams taikyti mažesnę kainą nei kaina, kurią gamintojas ar importuotojas nurodė ant fiskalinės [akcizo] banderolės?“

14. Rašytines pastabas pateikė *Colruyt*, Belgijos, Prancūzijos, Portugalijos vyriausybės ir Europos Komisija. *Colruyt*, Belgijos ir Prancūzijos vyriausybių ir Komisijos žodiniai paaiškinimai buvo išklausyti 2016 m. vasario 17 d. įvykusiame posėdyje.

6 — *Hof van beroep te Brussel* (Briuselio apeliacinis teismas) daro nuorodą į SESV 4 straipsnio 3 dalį, bet, kaip suprantu, tai tiesiog redakcinė klaida, nes ta nuostata nėra svarbi nagrinėjamam klausimui.

III – Analizė

A – *Priimtinumas*

15. Belgijos ir Prancūzijos vyriausybės ginčija prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą dėl dviejų priežasčių: pirma, pateikti klausimai susiję su ES teisės nuostatomis, kurios nėra svarbios nagrinėjant ginčą pagrindinėje byloje, antra, *Hof van beroep te Brussel* (Briuselio apeliacinis teismas) nepateikė pakankamos informacijos apie ginčo pagrindinėje byloje teisines ir faktines aplinkybes.

16. Šie argumentai manęs neįtikina.

17. Pirma, mano nuomone, ES nuostatų, į kurias daro nuorodą *Hof van beroep te Brussel* (Briuselio apeliacinis teismas), negalima laikyti nesvarbiomis ginčui pagrindinėje byloje. Tas teismas siekia nustatyti, ar nacionalinės nuostatos, kurias *Colruyt* tariamai pažeidė, suderinamos su ES teise. Aišku, jeigu tokia nuostata būtų nesuderinama su ES teise, už jos pažeidimą *Colruyt* negalėtų būti skiriamos baudžiamosios sankcijos. Atsižvelgdamas į tai, turėčiau pažymėti, jog nacionalinės baudžiamosios teisės nuostatos, kuriose už veiksmus, leidžiamus arba reikalaujamus pagal ES taisykles, numatytos sankcijos arba dėl kurių tos taisyklės netenka *effet utile*, nesuderinamos su Sutartimi[7], todėl nacionalinis teismas turėtų jų netaikyti[8].

18. Antra, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą galima apibūdinti kaip glaustą, mano nuomone, jame pateiktos informacijos pakanka atsakyti į pateiktus klausimus. Taigi prašymas atitinka Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnį.

19. Atsižvelgiant į tai, prieštaravimas dėl priimtinumo nepagrįstas.

B – *Pirmasis klausimas*

20. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalimi neleidžiama priimti nacionalinės priemonės, pagal kurią mažmenininkams draudžiama parduoti apdoroto tabako gaminius už kainą, mažesnę nei nurodytoji gamintojo arba importuotojo pritvirtintoje akcizo banderolėje.

21. Iš pat pradžių norėčiau priminti, jog Direktyvos 2011/64, kaip ir jos pirmtakių, tikslas – užtikrinti vidaus rinkos veikimą ir skatinti sveiką konkurenciją suderinant valstybių narių tabako gaminiams taikomų akcizų sistemas. Pagal Direktyvos 2011/64 3 konstatuojamąją dalį įgyvendinant šiuos tikslus reikia užtikrinti, kad apdoroto tabako gaminių suvartojimui įtakos turinčių mokesčių taikymas neiškreiptų konkurencijos sąlygų ir netrukdytų laisvam tokių produktų judėjimui Sąjungoje.

22. Vis dėlto dabar apsvarstysiu nagrinėjamo įstatymo suderinamumą su ES teise remdamasis Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies nuostatomis.

7 — Žr., be kita ko, 2002 m. kovo 19 d. Sprendimą *Komisija / Italija*, C-224/00, EU:C:2002:185, ir 2007 m. kovo 6 d. Sprendimą *Placanica ir kt.*, C-338/04, C-359/04 ir C-360/04, EU:C:2007:133.

8 — Žr. 2011 m. balandžio 28 d. Sprendimo *El Dridi*, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, 55 punktą ir 1996 m. vasario 29 d. Sprendimo *Skanavi ir Chryssanthakopoulos*, C-193/94, EU:C:1996:70, 17 punktą.

1. Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa

23. Pagal Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą maksimalią mažmeninę apdoroto tabako pardavimo kainą valstybės narės turi leisti nustatyti gamintojui arba importuotojui. Taigi ja užtikrinama, kad gamintojai ir importuotojai galėtų konkuruoti kainomis ir kad nustatant proporcingų akcizų bazę visose valstybėse narėse būtų taikomos vienodos taisyklės [9].

24. Man atrodo, kad dėl nagrinėjamo įstatymo nekyla jokių su ta nuostata susijusių sunkumų. Mažmenininkams tiesiog užkertamas kelias parduoti tabako gaminius už kainą, mažesnę nei nurodytoji akcizo banderolėje. Svarbu tai, kad kainą akcizo banderolėje ir toliau laisvai nustato gamintojai arba importuotojai ir jie gali laisvai naudotis galimu konkurenciniu pranašumu, palyginti su savo konkurentais. Taigi nagrinėjamu įstatymu nepažeidžiama gamintojų arba importuotojų teisė laisvai nustatyti maksimalią mažmeninę kainą.

25. Direktyvoje 2011/64 mažmenininkai net neminimi, jau nekalbant apie jų lygiavertę teisę laisvai nustatyti kainas. Galėčiau pridurti, kad jų neminėjimą galima paaiškinti direktyvos tikslu, kuris, kaip jau paaiškinta, yra suderinti akcizus ir kuris dėl to susijęs su lygiaverčių tabako gaminių importuotojų ir gamintojų patekimo į rinką sąlygų užtikrinimu.

26. Šis vertinimas, atrodo, patvirtintas Sprendimu *GB-INNO-BM*. Toje byloje nagrinėta nacionalinė priemonė faktiškai beveik tokia pat kaip dabar nagrinėjamas įstatymas, ir ji svarstyta atsižvelgiant į Direktyvos 72/464 5 straipsnio 1 dalį, ankstesnę Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies redakciją. Toje byloje Teisingumo Teismas nusprendė, jog nacionalinės teisės nuostata, kuria nustatoma pardavimo kaina, t. y. akcizo banderolėje nurodyta kaina, parduodant importuotus arba šalyje pagamintus apdoroto tabako gaminius vartotojams, nėra draudžiama, jeigu tą kainą (t. y. akcizo banderolėje nurodytą kainą) laisvai nustato gamintojas arba importuotojas [10].

27. Tačiau, jau priėmus Sprendimą *GB-INNO-BM*, direktyva dėl apdoroto tabako gaminiams taikomų akcizų buvo išdėstyta nauja redakcija, kodifikuota ir išaiškinta gausioje teismo praktikoje. Toje teismo praktikoje pirmiausia nagrinėjamas klausimas, susijęs su nacionalinėmis priemonėmis, kuriomis nustatomos minimalios kainos ir dėl to ribojama gamintojų arba importuotojų galimybė laisvai nustatyti maksimalias kainas. Kadangi pagal nagrinėjamą įstatymą maksimali ir minimali mažmeninės kainos yra *de facto* tas pats, mano nuomone, naudinga ir būtina nagrinėti tą įstatymą atsižvelgiant į šiuos pastarojo meto pokyčius, susijusius su minimalių kainų nustatymu.

28. Byloje *Komisija / Graikija* nustatyta, kad priemonė, pagal kurią minimali tabako gaminių mažmeninė kaina nustatoma ministro įsakymu, prieštarauja Direktyvos 95/59 9 straipsniui (kuris taip pat yra ankstesnė Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies redakcija). Teisingumo Teismas pažymėjo, jog minimalią kainą nustatant ministro įsakymu neišvengiamai ribojama gamintojų arba importuotojų laisvė nusistatyti kainas, nes jiems neleidžiama nustatyti maksimalios mažmeninės kainos, kuri būtų mažesnė nei privaloma minimali riba [11].

29. Vėliau byloje *Komisija / Prancūzija* taip pat nuspręsta, kad priemonė, pagal kurią minimali tabako gaminių mažmeninė kaina negali būti mažesnė nei 95 % vidutinės tabako gaminių rinkos kainos, prieštaravo Direktyvos 95/59 9 straipsniui, nes lėmė gamintojų ir importuotojų konkuravimo kaina išnykimą [12].

9 — Žr. 2010 m. kovo 4 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-197/08, EU:C:2010:111, 36 punktą ir 2000 m. spalio 19 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-216/98, EU:C:2000:571, 20 punktą.

10 — Žr. 1977 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *GB-Inno-BM*, C-13/77, EU:C:1977:185, 64 punktą.

11 — Žr. 2000 m. spalio 19 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-216/98, EU:C:2000:571, 21 punktą.

12 — Žr. 2010 m. kovo 4 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-197/08, EU:C:2010:111, 41 punktą.

30. Abiejose bylose dėl nacionalinių priemonių apribota gamintojų ir importuotojų laisvė nusistatyti kainas normaliomis konkurencijos sąlygomis. Iš tiesų dėl minimalios kainos, vienašališkai nustatomos nacionalinių valdžios institucijų arba remiantis vidutine kaina, gamintojai neišvengiamai negali laisvai nusistatyti maksimalios mažmeninės kainos: maksimali kaina negali būti mažesnė nei privaloma minimali riba.

31. Dėl pirmiau minėtų teismo praktikos pavyzdžių darytina išvada, jog priemonės, kuriomis nustatomos minimalios kainos, draudžiamos tik jeigu jos daro poveikį gamintojų arba importuotojų laisvei nusistatyti maksimalias kainas ir todėl išnyksta bet koks galimas konkurencinis pranašumas, kurį gamintojai arba importuotojai galėtų turėti, palyginti su savo konkurentais.

32. Pagal nagrinėjamą įstatymą gamintojai ir importuotojai gali laisvai nusistatyti maksimalias mažmenines kainas ir jų galimybei konkuruoti kaina nedaroma jokio poveikio. Dėl šių priežasčių darytina išvada, jog pagal Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą nedraudžiama priimti tokių priemonių kaip nagrinėjamas įstatymas, pagal kurias mažmenininkui draudžiama parduoti tabako gaminius už kainą, mažesnę nei nurodytoji gamintojų arba importuotojų pritvirtintoje akcizo banderolėje.

2. Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies antra pastraipa

33. Neatsižvelgiant į šią išvadą, pažymėtina, jog Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje numatyta, kad pirmoje pastraipoje nustatytas principas neriboja teisės įgyvendinti „nacionalinės teisės normas dėl kainų lygių kontrolės arba nustatytų kainų laikymosi, jeigu minėtosios normos neprieštarauja Sąjungos teisės aktams“.

34. Kaip matyti iš šios nuostatos formuluotės, antra pastraipa leidžiama nukrypti nuo pirmoje pastraipoje išdėstytos taisyklės. Iš esmės pagal antrą pastraipą valstybėms narėms tam tikromis sąlygomis leidžiama priimti arba palikti galioti tam tikras nacionalines priemones, kurios gali daryti poveikį gamintojų ir importuotojų galimybei laisvai nusistatyti maksimalias tabako gaminių kainas.

35. Iš principo, padarius išvadą, jog nagrinėjamas įstatymas nėra nesuderinamas su Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa, nebereikia nagrinėti to įstatymo remiantis minėtos straipsnio dalies antra pastraipa. To priežastis akivaizdi: kadangi nagrinėjamu įstatymu nepažeidžiamas pirmoje pastraipoje nustatytas principas, nereikia ir nustatyti, ar gali būti taikoma nukrypti nuo to principo leidžianti nuostata.

36. Vis dėlto atsižvelgdamas į tai, kad šalys išsamiai aptaria šį klausimą, ir tiesiog dėl išsamumo paaiškinsiu, kodėl, mano nuomone, Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies antra pastraipa nagrinėjamam įstatymui netaikoma.

37. Ši nuostata susijusi su dviem nacionalinių priemonių kategorijomis: kainų lygių kontrolės priemonėmis ir priemonėmis dėl nustatytų kainų laikymosi.

38. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką, susijusią su pirmąja kategorija, žodžiai „kainų lygių kontrolė“ susiję *tik* su bendraisiais nacionalinės teisės aktais, kuriais siekiama sustabdyti kainų didėjimą [13]. Ši frazė daugiausia taikoma bendrosioms priemonėms, kuriomis siekiama apriboti kainų infliaciją [14].

13 — Žr. 1983 m. birželio 21 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-90/82, EU:C:1983:169, 22 punktą ir 2000 m. spalio 19 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-216/98, EU:C:2000:571, 25 punktą.

14 — Žr. 2010 m. kovo 4 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-197/08, EU:C:2010:111, 43 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

39. Dėl antrosios kategorijos (nustatytų kainų laikymosi) Teisingumo Teismas, atrodo, siūlo labai griežtą aiškinimą. Byloje *GB-INNO-BM* Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal nagrinėjamą nuostatą valstybės narės galėjo nustatyti pardavimo kainą tik jeigu *tą kainą laisvai nustatė gamintojas arba importuotojas*[15] .

40. Vėliau byloje *Komisija / Prancūzija* Teisingumo Teismo klausta, ar nacionalinę priemonę, kuria nustatoma minimali tabako gaminių mažmeninė kaina, lygi 95 % vidutinės tokių gaminių rinkos kainos, galima laikyti „priemone dėl nustatytų kainų laikymosi“, kaip apibrėžta Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje. Teisingumo Teismas vienareikšmiškai atmetė tokią galimybę, nes Prancūzijos sistemoje nebuvo užtikrinta, kad minimali nustatyta kaina neturėtų neigiamos įtakos galimam gamintojų arba importuotojų konkurenciniam pranašumui. Kadangi taip ribojama gamintojų ir importuotojų laisvė nusistatyti maksimalias mažmenines kainas, kaip numatyta 15 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje, sistemai, kuria nustatoma minimali kaina, negali būti taikoma minėtosios straipsnio dalies antroje pastraipoje įtvirtinta nukrypti leidžianti nuostata[16]. Kituose sprendimuose Teisingumo Teismas iš esmės laikėsi tokio pat požiūrio atmesdamas galimybę, kad valstybių narių teisės aktus dėl tabako gaminių kainų nustatymo galima būtų laikyti priemonėmis dėl nustatytų kainų laikymosi, kaip apibrėžta Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje[17].

41. Faktiškai savo praktikoje Teisingumo Teismas sąvoką „nustatytų kainų laikymasis“ apibrėžė kaip susijusią su „kaina, kuri, nustatyta gamintojo ar importuotojo ir aprobuota valdžios institucijos, galioja kaip maksimali kaina ir turi būti išlaikoma visose platinimo ciklo pakopose iki pardavimo vartotojui“[18].

42. Tokia teismo praktika verčia mane manyti, jog dėl priemonių dėl nustatytų kainų laikymosi 15 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje nebėra nuostatos (jeigu ji apskritai buvo), leidžiančios nukrypti nuo gamintojų arba importuotojų teisės laisvai nustatyti kainas. Tai, ko gero, tik priminimas, kas jau ir taip matyti iš pačios direktyvos, t. y. kad valstybės narės turi teisę priimti priemones, kuriomis iki galutinio pardavimo vartotojams būtų užtikrintas gamintojo arba importuotojo nustatytos maksimalios mažmeninės kainos laikymasis[19]. Tokia galimybe užtikrinama, kad didėjant nustatytoms kainoms nebūtų pažeistas akcizų sistemos vientisumas[20].

43. Atsižvelgdamas į tai, pažymiu, jog nagrinėjamas teisės aktas nėra nei infliacijai apriboti skirta priemonė, nei priemonė, kuria siekiama užtikrinti akcizų sistemos vientisumą. Todėl, mano nuomone, bet kuriuo atveju nagrinėjamam įstatymui Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalies antra pastraipa netaikoma.

3. Pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsniai

44. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo taip pat prašo išaiškinti Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalį atsižvelgiant į Pagrindinių teisių chartijos 20 straipsnį („Lygybė prieš įstatymą“) ir 21 straipsnį („Diskriminacijos uždraudimas“).

15 — Žr. 1977 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *GB-Inno-BM*, C-13/77, EU:C:1977:185, 64 punktą.

16 — 2010 m. kovo 4 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-197/08, EU:C:2010:111, 41–44 punktai.

17 — Žr. 2010 m. kovo 4 d. Sprendimo *Komisija / Austrija*, C-198/08, EU:C:2010:112, 30 punktą ir 2010 m. kovo 4 d. Sprendimo *Komisija / Airija*, C-221/08, EU:C:2010:113, 41 punktą.

18 — Žr. 1991 m. gegužės 7 d. Sprendimo *Komisija / Belgija*, C-287/89, EU:C:1991:188, 13 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

19 — Žr. 2010 m. kovo 4 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-197/08, EU:C:2010:111, 43 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

20 — Žr. 2010 m. kovo 4 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija*, C-197/08, EU:C:2010:111, 43 punktą ir 2000 m. spalio 19 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-216/98, EU:C:2000:571, 26 punktą.

45. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepaaiškina, kodėl, jo nuomone, tos nuostatos gali būti svarbios šioje byloje. Be to, nesuprantu, kaip nagrinėjamą įstatymą galima aiškinti taip, tarsi pagal jį panašios situacijos būtų vertinamos skirtingai arba būtų vykdoma diskriminacija, be kita ko, dėl lyties, rasės, religinių ir politinių įsitikinimų.

46. Todėl išnagrinėjus Chartijos 20 ir 21 straipsnius mano vertinimo rezultatas nesikeičia.

47. Apibendrinant pažymėtina, kad Direktyvos 2011/64 15 straipsnio 1 dalimi nedraudžiama priimti nacionalinės priemonės, pagal kurią mažmenininkai turi laikytis minimalių kainų ir draudžiama taikyti mažesnę tabako gaminių kainą nei nurodytoji akcizo banderolėje, jeigu pagal tokią priemonę akcizo banderolėje nurodytą kainą laisvai nustato gamintojas arba importuotojas.

C – *Antrasis klausimas*

48. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi, ar nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią mažmenininkams nustatyta pareiga laikytis minimalių kainų ir draudžiama tabako gaminiams taikyti mažesnę kainą nei kaina, kurią gamintojas ar importuotojas nurodė akcizo banderolėje, prieštarauja SESV 34 straipsniui.

49. Pirmiausia norėčiau pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas susijęs tik su draudimu skelbti apdoroto tabako gaminių kainų akcijas. Atrodo, kad tuo pačiu nacionalinės teisės aktu taip pat draudžiama reklama ir kitos skatinimo priemonės, bet prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas su šiais teisės akto aspektais nesusijęs, tad jų nenagrinėsiu [21].

50. Pagal SESV 34 straipsnį uždraudžiami kiekybiniai importo apribojimai arba visos lygiaverčio poveikio priemonės. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką visos valstybių narių priimtos prekybos taisyklės, kuriomis tiesiogiai arba netiesiogiai, faktiškai arba galimai gali būti kliudoma prekiauti Sąjungoje, turi būti laikomos kiekybiniams apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis, kaip apibrėžta minėtoje Sutarties nuostatoje [22].

51. Tačiau remdamasis Sprendime *Keck ir Mithouard* suformuota praktika Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad tam tikras prekybos sąlygas ribojančių ar draudžiančių nacionalinių nuostatų, kurios, viena vertus, taikomos visiems atitinkamiems ūkio subjektams, savo veiklą vykdantiems nacionalinėje teritorijoje, ir, antra vertus, daro tokį patį teisinį ir faktinį poveikį nacionalinių produktų ir produktų iš kitų valstybių narių prekybai, taikymas produktams iš kitų valstybių narių negali būti toks ribojimas. Jei šios sąlygos įvykdytos, tokių teisės aktų taikymu prekėms, kilusioms iš kitos valstybės narės ir atitinkančioms jos nustatytas taisykles, neužkertamas kelias patekti į rinką arba jų pardavimas nėra ribojamas labiau, palyginti su nacionalinėms prekėms taikomomis sąlygomis [23].

52. Atsižvelgdamas į tai, manau, kad nagrinėjamo įstatymo aspektas, kuriuo iš esmės draudžiama tabako gaminius parduoti už kainą, mažesnę nei laisvai nustatytoji gamintojo arba importuotojo, turėtų būti laikomas „prekybos sąlygomis“, kaip apibrėžta byloje *Keck ir Mithouard*.

21 — Tiesiog pažymėčiau, kad tabako gaminių reklama yra ES teisės aktų dalykas, pirmiausia 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/33/EB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių tabako produktų reklamą ir rėmimą, suderinimo (OL L 152, 2003, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 460), kuria draudžiama tarpvalstybinė tabako gaminių reklama.

22 — Žr. 1974 m. liepos 11 d. Sprendimo *Dassonville*, C-8/74, EU:C:1974:82, 5 punktą.

23 — Žr. 1993 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Keck ir Mithouard*, C-267/91 ir C-268/91, EU:C:1993:905, 16 ir 17 punktus. Taip pat žr. 2009 m. vasario 10 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-110/05, EU:C:2009:66, 36 punktą.

53. Iš tikrųjų tame įstatyme įtvirtintos taisyklės nedaro poveikio savybėms, kurių tabako gaminiai turi turėti, kad juos būtų galima pateikti rinkai Belgijoje, ir susijusios tik su sąlygomis, kuriomis jie gali būti parduodami [24].

54. Taigi būtina apsvarstyti, ar nagrinėjamas įstatymas taikomas visiems atitinkamiems ūkio subjektams, savo veiklą vykdantiems nacionalinėje teritorijoje, ir daro tokį patį teisinį ir faktinį poveikį nacionalinių produktų ir produktų iš kitų valstybių narių prekybai.

55. Pirma, neginčijama, kad nagrinėjamas įstatymas taikomas visiems be išimties Belgijoje gaminamiems arba į ją importuojamiems tabako gaminiams. Atrodo, kad tuo teisės aktu neužkraunama papildomos naštos importuotiems produktams ir neapsunkinamas jų pateikimas Belgijos rinkai, nes gamintojai arba importuotojai iš kitų valstybių narių (ir trečiųjų šalių) ir toliau gali visiškai laisvai nustatyti produktų kainas savo nuožiūra ir todėl gali konkuruoti su vietos gamintojais lygiomis sąlygomis.

56. Antra, nors mažmenininkų galimybė nustatyti tabako gaminių kainas gerokai sumažinama, ji neišnyksta visiškai. Iš tiesų, bent jau teoriškai mažmenininkams (ypač dideliems) niekas netrukdo derėtis su gamintojais arba importuotojais (įskaitant lygiagrečiuosius mažmenininkus) dėl mažesnės nei įprasta produktų kainos [25]. Jeigu gamintojas arba importuotojas sutinka akcizo banderolėje nurodyti mažesnę kainą, tabako gaminius galima ir turi būti galima parduoti už tą mažesnę kainą.

57. Atsižvelgiant į minėtas aplinkybes, nagrinėjamas įstatymas atitinka sąvoką „prekybos sąlygos“, kaip ji apibrėžta Sprendime *Keck ir Mithouard*, ir kadangi teisiškai ir faktiškai vietos tabako gaminiams ir importuojamiems tabako gaminiams taikomas vienodas požiūris, SESV 34 straipsnyje nustatytas draudimas jam netaikomas.

58. Todėl į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip: pagal SESV 34 straipsnį nedraudžiama priimti nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurią mažmenininkams nustatyta pareiga laikytis minimalių kainų ir draudžiama tabako gaminiams taikyti mažesnę kainą nei kaina, kurią gamintojas ar importuotojas nurodė akcizo banderolėje.

D – *Trečiasis klausimas*

59. Trečiuoju, paskutiniu, klausimu nacionalinis teismas siekia išsiaiškinti, ar SESV 101 straipsniu, taikomu kartu su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, draudžiama priimti tokius nacionalinės teisės aktus kaip nagrinėjamas įstatymas.

60. Norėčiau atkreipti dėmesį, jog iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad nors SESV 101 straipsnis taikomas tik įmonių veiklai ir neapima valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, pagal šį straipsnį, taikomą kartu su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, valstybės narės įpareigojamos nepriimti arba nepalikti galioti įstatymų ir kitų teisės aktų, kuriais gali būti panaikintas įmonėms taikomų konkurencijos taisyklių veiksmingumas [26].

24 — Šiuo klausimu žr. 2009 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft*, C-531/07, EU:C:2009:276, 20 punktą.

25 — Šiuo klausimu žr. 1991 m. gegužės 7 d. Sprendimą *Komisija / Belgija*, C-287/89, EU:C:1991:188, ir 1998 m. liepos 14 d. Sprendimą *Komisija / Belgija*, 298/86, EU:C:1988:404.

26 — Žr., be kita ko, 1997 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *GB-Inno-BM*, 13/77, EU:C:1977:185, 31 punktą; 2006 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Cipolla ir kt.*, C-94/04 ir C-202/04, EU:C:2006:758, 46 punktą ir 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimo *API ir kt.*, C-184/13– C-187/13, C-194/13, C-195/13 ir C-208/13, EU:C:2014:2147, 28 punktą.

61. Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad ESS 4 straipsnio 3 dalis ir SESV 101 straipsnis pažeidžiami, kai valstybė narė įtvirtina ar skatina SESV 101 straipsniui prieštaraujančius susitarimus ar sustiprina jų poveikį arba kai panaikina savo pačios priimtų teisės aktų valstybinį pobūdį, perduodama privatiems ūkio subjektams atsakomybę priimti sprendimus, turinčius poveikį ekonomikos sektoriui [27].

62. Šioje byloje nėra pagrindo manyti, jog pagrindinėje byloje susiklosčiusi situacija galėtų atitikti vieną iš tų trijų aplinkybių rinkinių.

63. Pirma, nagrinėjamu įstatymu nenustatomi ir neskatinami SESV 101 straipsniui prieštaraujantys susitarimai. Iš tiesų, jeigu minimalią kainą vienašališkai nustato valdžios institucijos arba ji nustatoma automatiškai pagal teisės normą, nėra pagrindo daryti išvados, jog tokiu įstatymu kaip nagrinėjamas šioje byloje importuotojai, gamintojai arba mažmenininkai verčiami sudaryti antikonkurencinius susitarimus [28]. Tai ypač pasakytina, kai nacionalinės teisės norma galioja savaime ir jai įgyvendinti nereikia įgyvendinimo susitarimų [29].

64. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nemini, kad būtų buvę kokių nors SESV 101 straipsnio neatitinkančių susitarimų, kai buvo priimtas nagrinėjamas įstatymas, arba kad jie būtų įsigalioję priėmus tą teisės aktą.

65. Galiausiai, mano nuomone, iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktos informacijos nematyti, jog Belgijos valdžios institucijos būtų perdavusios įgaliojimus privatiems ūkio subjektams.

66. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, SESV 101 straipsniu, taikomu kartu su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, nedraudžiama priimti tokių nacionalinės teisės aktų kaip nagrinėjamas šioje byloje.

IV – Išvada

67. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Hof van beroep te Brussel* (Briuselio apeliacinis teismas) pateiktus klausimus atsakyti taip:

Pagal 2011 m. birželio 21 d. Direktyvos 2011/64/ES dėl akcizų, taikomų apdorotam tabakui, struktūros ir tarifų 15 straipsnio 1 dalį, SESV 34 straipsnį ir SESV 101 straipsnį, taikomą kartu su ESS 4 straipsnio 3 dalimi, nedraudžiama priimti nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis būtų draudžiama apdoroto tabako kainų reklama, o mažmenininkai būtų įpareigojami laikytis minimalių kainų draudžiant tabako gaminiams taikyti mažesnę kainą nei kaina, kurią gamintojas ar importuotojas nurodė akcizo banderolėje.

27 — Žr., be kita ko, 1995 m. spalio 5 d. Sprendimo *Centro Servizi Spediporto*, C-96/94, EU:C:1995:308, 21 punktą; 2002 m. vasario 19 d. Sprendimo *Arduino*, C-35/99, EU:C:2002:97, 35 punktą; 2006 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Cipolla ir kt.*, C-94/04 ir C-202/04, EU:C:2006:758, 47 punktą ir 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimo *API ir kt.*, C-184/13–C-187/13, C-194/13, C-195/13 ir C-208/13, EU:C:2014:2147, 29 punktą.

28 — Žr. 1985 m. sausio 29 d. Sprendimo *Cullet ir Chambre syndicale des réparateurs automobiles et détaillants de produits pétroliers*, C-231/83, EU:C:1985:29, 17 punktą.

29 — Žr. 1993 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Meng*, C-2/91, EU:C:1993:885, 15 punktą ir 1993 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Ohra Schadeverzekeringen*, C-245/91, EU:C:1993:887, 11 punktą.